

Байрам

Россейни бла Къабарты-Малкъарны байракъларын, тюзлюкге бла бирликге табыныуну белгисинча, бийикге кетюргендиле

Тюнене, саулай кыралдача, Къабарты-Малкъарда да Россейни кырал байрагыны кюнюн кыуанчлы белгилегендиле. Эрттенликде республиканы район араларында анга аталган байрамла этгендиле. Ала-ны бир ненчасына КъМР-ни Башчысы Казбек Коков да кыатышханды. Артда уа ол 12 сагъатда Келишиулюкню майданында бардырылган кыуанчлы жыйылыуа келгенди.

Бу кюнне деп, майданни эки жанында 35-метрлик флагшток-ла орнатылган эдиле. Аладан биринде - Россейни, экинчисинде уа КъМР-ни байракълары бар эдиле. Байрам жыйылыуну

Россейни бурунгулугу эмда тау-усулмалыкъ тарыхына, бизни ата-бабаларыбызны жетишим-лерине бла хорламларына хурмет этиуну, аланы Ата журтну сакъларгъа осуят этгенлерине

бардырган артист жашыбыз **Мызыланы Аубекир** келгенлени россейли байракъны тарыхы бла кысыкша шагъырей этгенди. Ызы бла, Россейни бла КъМР-ни гимн-лери согуулуп, сора байракъла 35-метрлик флагштоклагъа кетюрюлгенден сора, сөз Казбек Валерьевичге берилгенди. Ол биогнюлкде Херсон областъдан келип, Къабарты-Малкъарда къонакъда турганланы да ре-спубликаны адамларыны атла-рындан алгъышлагъанды.
«Кырал байракъ бизни те-рели хазналарыбызны – кер-тиликни бла тюзлюкню, бир ниетлиликни бла огурлулукъну, кертичи болууну – белгисиди. Биз аладан арха бир заманда да турлукъ туюлюбюз. Шен-дуюгю тынчлыкъсыз кезиуде кыралыбыз тюзлюкню ызын тутуп, аны бла барады. Кырал тамата Владимир Путин салган борчла кыйсы сферада да тол-турула барадыла. Экономиканы айнытуу жаңгы амалла бла бардырылады. Россей мамырлыкъны бла тюзлюкню жолундады. Аллында салган борчларыны кырал кысыкша заманда тол-турлукъду. Биз а не жаны бла да билеклик этерге керекбиз, - дегенди Казбек Коков. Ызы бла уа жыйылганланы

алларында урушу бла урунууну ветеранларыны Налчик шахар советини таматасы **Абдулаланы Мустафа** селешгенди. Ол миллет-чиликке жол бермеге кереклисин чертгенди. Бизни жашларыбыз Донбассда аны ючюн корешген-лерин да эсгертип: «Ала хорлам бла кыайтырларына толусунлай ийнамама», - дегенди.

Россейни кырал байрагыны кюнуне жораланган кыуанч-лагъа КъМР-ни Парламентини Председатели **Татьяна Егорова**, КъМР-ни Правительствоосу-ну Председатели **Мусулканы Алий**, депутатла, министр-стволаны бла ведомстволаны келечилери да кыатышхандыла. Ахырында республикалы эстрада артистлери жыйыл-ганлагъа жырларыны саугъа этгендиле.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Жангылыкълар

«Эл ипотека» – себепни амалы

Ючпроцентли «Эл ипотека» деген программа энди дайым бардырыллыкъды. Аны юсонден бегимге РФ-ни Правительствоосуна Председатели Михаил Мишустин къол салгъанды.

Алгын жоруклагъа кере бу программа быыл 31 декабрьге дер жарадырылгъанды. Алай ол чеклену кетерилгени хайырындан учуз ипотеканы андан да кеп элчи алыргъа боллукъду, деп жазылады Правителствоуно сайттында. «Энди программаны болжалы чексизди. Юй сюерге неда сатып алыргъа сойген эл-чиле бу кредитни къазауат этмей алыргъа боллукъдула. Аны ставкасы да торленмей, алгынча, юч процентлей къалады», - дегенди Михаил Мишустин. Тамбовда бардырыла турган «Жашуа этерча болум» деген форумну пленар кенгешинде.

«Эл ипотека» программа 2020 жылда башланган эди. Аны хайырын кепле кергендиле. Ол кезиуден бери 187,1 миллиард сомгъа 97 мингден артыкъ кредит берилгенди. Инсанла уа 5,2 миллион квадрат метр жашуа журтла ишленгендиле неда сатып алгъандыла.

Мишустин айтханыча, биогнюлкде «кесини юйюнде жашаргъа сойген гражданы саны кепден-кеп бола барады. Ол кеси да пандемияны кезиуде шарт эс-ленгенди. Адамла уллу шахарладан гитче шахарлагъа неда эллеге кечюп тебегенлеринде».

Быллай ипотекагъа жер неда юй сатып алыргъа, сора дагъыда юй ишлерге боллукъду. Программагъа адам саны 30 мингден озмаган шахарла эмда элле киредиле.

Кырулуш

Юч жылгъа – алты спорт комплекс

2019 жылдан башлап Залукожаеде, Къашхатауда, Бахсанда, Шалушкада, Псыхурейде бла Къарагъада алты спорт-саулукуландыруу комплекс ишленгенди. Аланы барысында да тренажерла, жюзера бассейнле бардыла. Спортну башха-башха тюрлюлеринден жараула бардырыча онгла кыуралгъандыла.

Республиканы Спорт министрствосундан билдирген-лерича, биогнюлкде Налчикде шендиогюлю петиорнуе бла кюреширча спорт комплекси бла жалган бузула башы жабылган катокну кырулушлары барады, Тебен Чегемде да жалган кырдыгы бла майдан ишленеди.

Изеу

Тегерек-башны тазалагъа алланып

КъМР-ни Табийгъат байлыкъла эм экология ми-нистерствосундан билдиргенлерича, озган шабат кюн, исилликге да къарамай, битеуреспубликалы субботникге он мингге жууукъ адам чыккыгъанды. Анга министрстволаны бла ведомстволаны, пред-приятяланы бла организацияланы келечилеринден тышында, элледен волонтерла да кыатышхандыла.

Эсге сала айтсакъ, элени санитар болумларын игилендириу хыйсап бла кыуралган экология акция регионну Правительствоосуна бегимин толтурууну че-клеринде барады.

Тийишли ведомствода, алгъадан чыгарылган эсеплени келтире, субботник барган кюн 70 тоннадан аслам зыбыр кир-кипчик жыйылганын айтхандыла. Бир-бир элдеде алыкъа тегерек-башны тазалау бла бай-ламлы ишле тохтамагъанлары себепли ахыр эсеплеге танг къошулугъу баямды.

Къарау

Кепюрлени жангыртуу ишле болжалларындан алгъа тындырыллыкъдыла

Байрым кюн Чегем сууда кепюрню жангыртуу ишле къалай баргъанла-рына къарагъандан сора, КъМР-ни Башчысы Казбек Коков републи-каны жамауаты кыйналмас ючюн, баш ремонт жумушла болжалла-рындан бир айгъа алгъа тындырыл-лыкъларын билдиргенди.

Биогнюлкде кырулушчула кепюрню ма-шинала жюриоген кесегин, ол а 68 метрге созулады, тапландыра турадыла.

1950 жылда ишленген кепюрге ахыр кере мындан 13 жыл алгъа ремонт этилген-ди. Ол анга тюшген ауурлукъгъа чыдамай башлагъан эди. Къабарты-Малкъарны Ставрополье эмда Шимал Осетия бла байлашдырган эмда республиканы реги-онларын бир бирлери бла байламлы этген бу жол регионну баш магъаналы эмда бек уллу ауурлукъ жетген жолларындан бирине саналады. Кюн сайын аны юсю бла 25 минг чаклы автомобиль этеди. Къырулушчула кепюрню толусунлай

чанхандыла, чыпынларыны тюлерин бе-гитгендиле, ол тутхучу болур ючюн, бетон къуюп кючлендиргендиле, суу жагъалары да ашалмазча мадарла этгендиле. Энди эки ызлыкълы кепюр 9,5 метрден 11,5 метрге дер кенгертилгенди. Ол а анга бек

уллу ауурлукъ жетген сагъатлада къоркъу-усулукъну азайтыргъа себеплик этерикди. Чегемде дагъыда Р-217 «Кавказ» трасса-да адамла жер туюбу бла этерча жол да жангыртылып бошала турады.

Бу ишлени закачысы «Кавказ» Уп-рдорду. Республиканы жеринде федерал магъаналы жоллада башха кепюрлеге да тынгылы ремонт этиледиле. Куба-Табаны бла Псыхохну арасында кепюр тынгылы жангыртылып ачылгъанды. Анзорейни тийресинде Лескен сууда кепюрде уа 1 сен-тюрбеде машинала жюриоп башларыкъды-ла. Элбрус эли къатында Бахсан черкеде Аушигерден узакъ бармай Хуу сууда кепюр-ле да жангыртыла турадыла. Аладан сора да, автомобиль жолланы Прогрессни тий-ресинде, Малкадан башлап Куба-Табангъа дер кесеклери ишленген мардалагъа кел-лишрча этилликдиле. Аргудандан Шимал Осетия-Алания Республиканы чегине дер созулган машина жол да кеп да бармай хайырланылыргъа берилликди.

КъМР-ни 100-жыллыгына

2 бет

Малкъар адабиятны мурдорун сал-ган тёлнюю келечиси, КъМР-ни халкъ жазуучусу, республиканы искусстволарыны сыйлы къуллукъчусу, Налчикни сыйлы инсаны Гуртуланы Исмайлыны жашы Берт миллет эсни айнытууда кеп иш этгенди.

Ата журтуна, халкъына сүймеклик анга илхам саугъалагъанды

Биогнюн - Курск къазауатда хорламны кюнню

3 бет

Урушда халны тамыры бла тюрлендирген сермеш

Курск сермеш Экинчи дуня урушда бек уллула-дан бирине саналгъанды. Ол 1943 жылны 5 июлун-да башланып, 23 август-да Харьковну алыуу бла бошалгъанды. Кызыл аскерни бу къазауатда хорламы уллу стратегия магъананы тутханды.

Эльбрусда-2022

4 бет

Къабарты-Мал-къарны 100-жыл-лыгына аталган «Эльбрусдагъа» Россейни 20 реги-онундан 100-ден артыкъ адам къа-тышхандыла. Ала политикле, журна-листле, спортчула, илмуну келечилери эдиле.

Республиканы юбилейине жоралап

Соруу-жууап

Кырал программаланы баш магъанасы – адамлагъа таплыкъ

КМР-ни Правительствосу «Вконтакте» социал сөтде бөлүмүндө бардырылган тюзюнлей эфирде республиканы кзурулуш эзда ЖКХ министри Алим Бербеков Регионна оноу этген арани келечисине республикада тамамлана турган проектлени юсюнден жапарлаганды, кыраучулары сорууларына да жууапла бергенди.

- Алим Хазезович, бизни республика кзурулуш жаны бла кырал программалагъа кыатышды эзда аланы чеклеринде не зат этилгенди?

- Республика быйыл кыатышхан миллет проектлени эзда кырал программаланы чеклеринде этиллик ишлеге 7 миллиард чакысы сом бөлүнгөндү. Тенглештирип айтсам, ол былтырдан төрт көреге асламды.

Алай бла «Билим беру» миллет проектге көре он объект ишленди, «Демографияны» хайырындан а – сегизи. «Саулык сактаугъа» көрө – 10, «Жашуу журтла эзда шахар болум» дегенге кыатышхан бызны хайырындан а 18 объект тамам болукьду.

Республика дагъыда талай кырал программагъа кыатышды. «Маданиятны айнытуу», «СКФОну айнытуу», «Эл тийрелени комплекс халда айнытуу» деген чеклеринде алты объект ишленди. Кыабарты-Малкърны бюджетинден бөлүнгөн ачхага уа энтта да бешисинде мадар этиле турады.

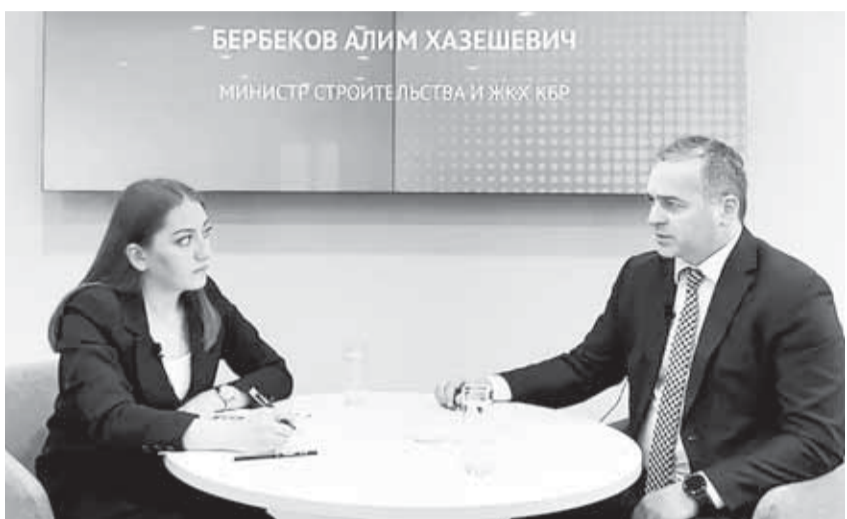
Бу проекте бла программала адамлары жашау болумлары игилендирип хысап бла бардырылды. Аны бла бирге жаны ичи жерле кзуаргъа, экономиканы айнытырга, дагъыда окургъа, спорт бла куроширге, тынгылы медицина болушукъ алырга, хар нелери бла жалчтылган учрежденилада культура жумушла тамамларгъа себеплик этирилди.

- Быйыл хайырлануугъа кыалай объекте берилдикле?

- Битеуда онжети. Ол санда ю тынгылы школ барды - 1785 окуу жер бла. Ала Прохладна шахар округда, Нарткыала эзда Куба элде ишленди. Энтта да жети орта школну кзурулуш башланганды. Ала уа келир жыл хазыр болукьду. «Демография» миллет проектини чеклеринде яслилени санына быйыл беш жангъыс кошулулды: Нальчикде, Жангы Малкърда, Ташлы-Талада эзда экиси - Бахсанда. Алагъа 380 сабий жюрюрча болукьду.

тапха саналады. Республиканы былтыр орта керюмдюзю 181,3 эди. Бизде шахарланы арасында эм бийик баллны (233) Нальчик алганды. Терек (192) бла Бахсан (181) а экинчи эм ююнчоно жерлеге тийиш болгъанды.

- Тапха саналады. Республиканы былтыр орта керюмдюзю 181,3 эди. Бизде шахарланы арасында эм бийик баллны (233) Нальчик алганды. Терек (192) бла Бахсан (181) а экинчи эм ююнчоно жерлеге тийиш болгъанды.

«Саулык саклау» миллет проектни хайырындан Аушгерде амбулатория ишлене турады, Дыгулыбегей элде поликлиника да жангыртылды. Биринчисинде подряд организацианы адамлары хар нелери да бошагандыла, шендио аны оборудовани бла жалчтыу барады. Поликлиникада уа кзурулуш - монтаж ишле бла киреше турады.

- «Тап шахар болум кзуруу» деген проекте көре уа бизни республикада не мадар этилген айтсагыз эди.

- Бу проектни излемлерине көре шахарлада болумну отуз процентге игилендирирге керекди. Дагыда аны кзурууга жамауат тири кыатышчыра амал табаргъа тийишлиди.

Белгилеп айтайым: 2018 жылдан бери саулай республикада кеп фатарлы юйлени 446 арбазлары эзда 121 жамауат тири тапландырылгандыла. Гитч шахарлада эм иги проектлени битеуроссей конкурсунда хорлап, Бахсанда парк кзурагъан эзда «Чегем-Парк» деген алай тири жарашдыргъанды. Мен кесим аланы экилеринде да бир ненча керө болгъанма, адамла алагъа суйюп келгенлерин кергенме.

РФ-ни Кзурулуш министрствосу бизни кыралда шахарлада болумну эсеплерин жыл сайын чыгарды. Аны ачыклагъан керюмдюзю 180 баллга жете эсе – ол болум

Эл миюк

Кылкылыланы бошап, нартнохно орадыла

КМР-ни Эл миюк министрствосундан билдиргенлерича, республиканы аграрилери бу кюнде кылкылыланы оруп бошагандыла. Быйыл ала 66 минг гектар чакылы бирде ёсдюрунгенди. Алгъадан чыгарылган эсеплеге көре, саулай 236 минг тонна тирлик жыйылганды. Орта эсеп бла алып айтханда, бир гектардан 35,8 центнер алынганды. Ол былтырдан 2-2,5 процентге кепдио. Белглисича, жерчиликде урунган биригуулени асламысы нартнох ёсдюредиле. Ол не заманда да бизни республикада баш жерни алган битимге ёсдюрюледиле. Бу кюнде аны алгъа жетген татлы тюрлюсюн оруп башлагъандыла.

Кыабарты-Малкърда татлы нартнохно асламысында «Зеленая кампания» жарашдырады. Бююнлюкде ол 6,3 минг тоннадан 9,8 миллион темир консерва банка хазырлагъанды. Ол а былтыр бу замандан аз туйюлды. Сагъынылган продукцияны ташырга, асырарга да тынч болгъаны себепли анга рынокада сурам улуулай кыалады. Аны файдасы ёсер ююн тыш регионлагъа да танг кесеги ашырылады.

Тышына танг кесек жемиш ашырылыккъы

Кыабарты-Малкърда ёсдюрюлген жемише бла кегетле импортну алышындырыну чеклеринде Россеини

башха регионларына да жибериледиле. Саулай алып айтханда, республика тыш рыноклагъа 400 минг тоннадан аслам продукция ашырылыккъы.

КМР-ни Эл миюк министрствосундан билдиргенлерича, бююнлюкде республика кесин жемиш, наньк продукцияда 429 процентге жалчтылды. Ол санда былтыр миюкледде 535,5 минг тонна жыйылганды. Аны ююн аграрчылары бызны арасында эмбаргону кезиунде окуна импортну алышындырыну борчун толтурууда кеслерини жерлерин тапханла иги кесек бардыла.

- Бусагъатда республика кегет эм наньк продукция бла ич рынокну жалчтыханы бла кыалмай, тыш регионлагъа да сатады. Арт жыллада кегетлени сакъларча комплекслени танг кесеги

ишленгенди да анга себеплик этеди. Аны хайыры бла жылны узуну алычуланы квалестволу продукция бла жалчтырга онг табылады. Сёз ююн, бусагъатда сагъынылган объектлде бир жолгъа 186 минг тоннаны сакъларга жарайды, - дейди КМР-ни эл миюк министри Хасан Сижажев.

Эсге сала айтсакъ, Кыабарты-Малкър арт жыллада жемиш эм наньк бахчаланы орнатыу бла беш алчы регионга киреди. Былтырны юсюнден айтханда, 1,5 минг гектарда терк айныган садла орнатылгандыла. Мындан арысында да ведомство республиканы болушлугу бла терек бахчалыкыны эм кегетлени сакъларча комплекслени санын ёсдюрюп муратылды.

Республиканы жерчиликде кьармашхан миюклерни кёбюсонде алма, эрик, кертеме, балли, шаптал, наньк, бахча жилек, кёкшүү ёсдюрюп юрешедиле.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

башлангандыла. Бахсан шахарда да алай мадар этерге таукелбиз.

- Кыраучуларыбыздан бири сорады: «Экологистика» бла келишим нек этерге керекди, анга угъай дерге болукьму?»

- Республикада кир-кипчикни ташыу жаны бла регион операторну төрт жыл мындан алгъа конкурс бардырып сайлагъанбыз. Ол «Экологистика» организациады. Биз аны бла келишим этгенбиз, информацияны битеу официал СМИ-леде басмалагъанбыз.

Федерал законда (89-ФЗ) айтылганга көре, инсанла, предпринимательле, организациага бла предприятиага бла регион оператор бла келишим этерге борчлудула. Анга кьол салмайма дегенликке, жууаплыккъ кетерилмейди, кир-кипчикни ташыу ююн хакъны телерге тюшерикди. Андан албугъартханга уа тазир салынырыккъы.

- Бу жаны бла льготала бармыдыла, аланы кыайда алыргъа болукьду?

- Бардыла. Федерал законодательствода айтылганга көре алагъа ма была тийишлидиле: I, II эм III кыауумлагъа кирген сакъатла, ЧАЭС-де аварияны кетерирге кыатышханла эзда анга сакъат болгъанла, урунууну ветеранлары, Улуу Ата журт урушка кыатышханла эзда анга сакъат болгъанла, сора аланы юйдегилери, аскер кызауатланы ветеранлары, «Блокадалы Ленинградда жашаган» деген белгилери болгъанла эзда аланы юйдегилери, сакъат сабийлери болгъан ююрле, политика репрессияланы сынагъанла, кеп ююрюлден сабийле.

Дагъыда кыолайсызлагъа субсидия бериледи. Аны алыр ююн Урунуу эзда социал кзуруулау управлениага барып заявление жазаргъа керекди.

- Ахыр соруу тозурагъан жашуу журтладан кечюрюу бла байламды: бу жаны бла не мадар этилгенди?

- Тийишли программагъа көре 2019 жылдан башлап 2023 жылгъа дерти биринчи кварталда биз 17 мингден артык квартал метрде жашаган мингден аз аслам адамны жангы юйлеге кечюрюрге керек эдик. Ол кеси да кеп болмай төрт жаз фатарды. Сёз мында 2017 жылгъа адам жашуу этерге жарамагъанга саналгъан юйлени юсюнден барады.

Алай бла ол ишлеге 560 миллион сом бөлүнгөндү. Андан 522 миллион федерал фонддан келгенди, алты миллион республиканы бюджетинден бөлүнгөндү, 32 миллион сомну уа жер-жерли бюджетле кеслеринден кьошхандыла. Биз бу программаны божалындан эки жыл алгъа окуна тамам этгенбиз.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Энергетика

Тинтиулден сора – тийишли мадарла

«Россети Шимал Кавказ» компанияны Кыабарты-Малкърда бөлүмюню – «Кабалкэнергону» специалствы быйлыны биринчи жарымында эсеплеуочу приборланы иги кесеги тинти чыкългандыла. Ол санда 122 тергеучо, 550 эсеплеуочу эзда информацияны тийиширген онтогъуз устройствону. Специалствле ала метрология жаны бла кыалай ишленлерин, ГОСТха келишгенлерин бла кыалгъанларны тохташдыргандыла. Дагыда талай подстанцияда эзда коммерциялы пунктлада онбеш счётчикни алышхандыла.

Компанияны бөлүмюнде айтханларыча, аланы метрология кыаууму калибровка ишлени да тындырады. Тийишли лабораторияда быйыл сагъынылган кезиуде 150 счотуочу приборну алышхандыла не да аланы кергюзтюулери тюз болурча этгенди. Быллай оборудовани районлада электрокочу сетьюде, подстанциялары жумушларына кырагъан службада, талай бөлүмледе хайырланьлады.

Энергетикле электрокочуно кьоранчлары эсеплеуочу автоматизацияланган системаны ишин да бир ненча керө тийиширгенди. Быллай аппаратура токун коммерциялы халда эсеплегенде хайырлянылады, информацияны энци счётчикленде жыйышдырып, аны барын да терген системеге жибереди. Метролог специалствле алада моделлени, сим-карталаны, башха затланы да алышадыла.

«Кабалкэнергону» ишинде метрология надзор бек магъаналы жерни алады. дейдиле компанияда. Заманьнда кьаралгъан приборла электрокочу миюк не халда болгъанлыны жик-жиги бла кергюзтедиле. Аппаратура бузулурга болуугун а метрологла аллындан окуна билип, технологиялы бузукулукълдан кзутулурга себеплик этедиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

КМР-ни 100-жылпыгына

Ата журтуна, халкына суймеклик анга илхам саугъалагъанды

Малкър адабиятны мурдорун салган төлюно келечиси, КМР-ни халк жазыучусу, республиканы искусстволарыны сыйлы кзулукьчусу, Нальчикни сыйлы инсаны Гуртуланы Исмайлны жашы Берт миллет эсни айнытууда кеп иш этгенди.

Ол 1910 жылда Акъ-Сууда туугъанды. Эслирек болгъанлай, Кзуран окургъа юйренирге аны эл эфенди Кучмезланы Биясланга жюрютюп башлагъандыла. Аны кьолунда жашчык арап элиплени таныгъанды. Ол төрели дуняны революция торлендиргенди.

Берт тогъуз жыланда атадан, анандан да ёксюз кьалгъанды. Ол заманда аны эл комиссарны оноуу бла Нальчикни төбөн кыыйырындагы «Мужичий хутор» (Нальчикни Александровка району) деген ёксюз сабийле турган юйге кетгенди. Айхай да, аны кыайгысын керлюк ахлула бар эдиле, алай ала жаш анда тынгылы билим алыгъыны билип, ийгенди ары. Бир жылдан аны Пионер юйге кечюргенди. Анда школну бошап, Берт Ленинни окуу шахарчыкыда педагогика техникумда окугъанды эм урунуу жолун 1931 жылда туугъан элини школунда устаз болуп башлагъанды.

Жаш устаз Акъ-Сууда ликбез ачып, эллирин окургъа, жазаргъа юйретгенди. Ол жыл малкър тилде назмула такъгъанланы излеп, табып, кеси алфавитибиз бла «Жангы жашуу жолунда» деген биринчи таулу китапны жарашдырганды ол. Кеп бармай, хунери, ишни кзурай билген жаш устазны Ленинни окуу шахарчыкыда Совпартишколда ишлерге чакыргъандыла. Ол анда малкър тилден бла географиядан дерс бергенди.

Бертни «Ликпунктлагъа жюрюгюз» деген биринчи назмусу 1928 жыл бла белгилениди. Ол назму кзурууну жорукларына толу келишкен чыгармады. Сёз ююн:

Бай тауланы туман басып,
Кеп заманын жатханды,
Кюн, туманны уруп, чачып,
Бизге жибек атаханды.
«Жангы жашуу жолунда» деген поэмасында поэт, орус классика поэзияны жорукъларын хайырлана, тау элге жангы власть келтирген ахшылыкъланы махтады, колхозгъа кирирге чакырады. Ол темагъа кеп жазгъанды ол: «Совет байракъ», «Партигъа», «Махай эфенди», «Колхозда», «Ичигичге», «Бирлеширбиз», «Пушкиннге», «Республикам, санга махта!»... Аны ол заманда кенг жайылган самаркьу назмулары да болгъандыла. Сёз ююн, «Гудукъан»:

Биреу, машок кетюрюп,
Колхоз бахчадан чыгып,
Къюан кибиб секирип
Бара эди, ашыгып.
– Кимсе, ийилип чыкългъан?
Тохта, неле элтесе?
А, сенмисе, Гудукъан,
Урлагъан нек этесе?...

Ахырында уа быллай насийхат этиледи:

Бет жарыккы болмайды
Ишлемеген, урлагъан.
Урлады да, Сибирьге
Жиберилды Гудукъан.

1934 жылда уа Гурту улуну «Кызыл ауазла» деген энци назму китабы чыкълганды. Аны ююн поэтке республикалы саугъа бергенди. Ол жыл Берт Москвада совет жазыучуны 1-чи съездлерини ишине кыатышханды. Анда Максим Горькийни кьолундан Жазыучулар союзуну член болгъанына шагъатлыккъ кыагыт да алгъанды. Артха кыайтханда уа, аны Кыабарты-Малкърны Жазыучулар союзуну председатели орунбасарына айыргъандыла. Бир кесектен аны таматасы да этгенди.

1934 жылда латин харфла бла «Жангы кюч» деген суратлау-литература альманах ачыгълганды. Гуртуланы Берт, Хочуланлы Салих, Улбашланы Ахмадия аны хакъсыз редколлегиясы болгъандыла. Берт 1936-1938 жыллада китап басманы баш редактору, ызы бла Жазыучулар союзуну председатели болуп ишленди. Ол кезиуде малкър тилни жангы алфавитини проектин, окуу программала, хрестоматияла жарашдырганды, газетни ишине кыатышханды.

Аны СССР-ни Илмула Академиясыны Ленинградда тил институтуну аспирантурасына жибергенди, алай Финландия бла уруш башлангы, ол аны бошайлагъанды.

Ызы бла Улуу Ата журт уруш башланганда, Гурту улу элде устаз, парторганизацианы секретары, Холам-Бизынгы райкомуну да штатдан тышында пропагандисти болгъанды. «Уу жыланьны эзерге!» деген белгилни назмусун да ол кюнде жазгъанды.

Ол кюнде Бертни Холам-Бизынгы райкомгъа чакырып, артха ыктырыла келген совет аскерчилени бегитип, душманы аллыны тыяр ююн бабуентчилден батальон кьуралгъанын, аны ротаны политругуна айыргъандыла да билдиргенди. Ала Прохладнада душманын жолун тыярча ишле бла юрешгенди.

Ызы бла Бертни, Холам-Бизынгы районуна тамата этгенди. Андан кетгенди ол фронтха. Запорожьюде политработник курслада Пытыуланы Максим эзда Мызыланы Адырай бла бирге окугъанды. Андан аны Краснодарда аскер миномёт-пулемёт училищеге ийгенди. Анда ол Мырзаланы Алини, Хасан Кардановну, Уяланы Аныуаны, Жанатайланы Хызырны да окугъанды.

1942 жылда жайда ачык сермешлеге кыатышханды, жаралы болуп, госпитальгъа тюшгенди. Андан аны юйюне солургъа жибергенди. Андан а ол халкы бла бирге сюрюнгөне кетгенди.

Ол кезиуде Берт уруш темагъа кеп жазгъанды: «Согьудан сора», «Жарты назму», «Зулмучула», «Эки да Каттошагъа», «Саугъала», «Бизни аскер ингри ала», «Волгоградны кыатында», «Тилек», «Мен да мудах болгъан эдим»...

Сюрюнгөнде Гуртуланы юй юйорлери Кыргызыстанны Ош областыда Кара-Суу элине тюшгенди. Берт жыл бла жарымны ичинде колхоз бригадир, школда военрук, орус тилден устаз болуп, облпотребсоюзда да ишленди.

Къуыйланы Кыайсын бла Отарланы Керим тамата кыалам кьарындашларын Фрунзеге кечюрюп онг тапханда, Берт Жарыкъландыры министрствонун аскер бөлүмюню инспектору, устазланы билимлерин ёсдюрген институтда илму кзулукьчу болуп да ишленди. Алай а анда да хаух фатарда уллу юйюрно тутхан кыыйн болуп, ол Кант районда Киришёлка кечгенди эм анда школну директору болуп ишленди. Берт аны «Ана тил» китапны келтирип, сабийлени аны бла окугълганды.

1956 жылда Кыргызыстанда ана тилибизде «Жашуубузу байрагы» деп чыкълган китапта аны кыыйны кепдио. Ары малкър эм кьарачарчи поэтли назмулары эм поэмалары киргенди. Ол китап кепчюнчюлюк азабын сынагъан миллетибизге тыюзлюк хорламы боллуугуну белгиси эди.

Ата журтка кыайтхандан сора, 1974 жылда «Согууга кетгинчи, Гуртуланы Берт Жазыучула союзунда жууаплы секретары, артта да «Луёхлукъ» альманахны баш редактору болуп ишленди. Ол жыллада аны чыгармачлыккъ хунери бююнча бек ёсгенди, иги кесек поэзия китаплары чыкългандыла.

Аны миллет аузунда турган чыгармалары кепдио. Сёз ююн, «Чалгычылар». Урунууну ариулуугун, таулу жашланы тирнекипклерин кергюзтген жарык таулу жургъа ушайды ол поэма, алай ариуду айтыууу.

Таматаны тил байлыгын, жашуу сынауун да шарт кергюзтген чыгармаларындан бири аны «Мардакелмеридиле», Ала кысыа айттылып, таулу адегге-намыска, хунер-кылыккъгъа юйретген дерс китапдыла.

1933 жылда Гуртуланы Берт «Бекир» деп, биринчи таулу повестни жазгъанды. Башха кьара сёзю уллу ишлерин а кечирек жазгъанды. «Адилгерий» класс юрешде жоюлган жигитни юсюндеди, «Акъжелин», «Шиякы төбөде», «Асиятны некаяк», «Эгеу бичакъ», «Басият» деген жапарла эл жашууну, тиширууну баш эркинлигини, жаш адамланы кьадарларыны юслеринденди.

Аны «Жашууну кыланчылары» деген повести 30-чу жыллада болгъан ишлеге жораланнады. «Жангы талисман» романы таулуланы алгынны кыыйн жашауларыны эм жангы жашууну келгенини юсюндеди.

Бертни сёзлерине кеп жыр этилгенди. «Жол жырын» (Алгъа, алгъа, алгъа. Хорлау алыргъа!...) суйген жырчыбыз Отарланы Омар айтыуу эди.

Поэт «Кёзюм кьарайды узаккъы», «Насып жыр», «Экибиз эки жагда», «Ана тилим», «Колхоз вальс», «Къаракъш», «Шофёр жашны жыры», «Кёз жарыгым – туугъан жер», «Кзурулушчуланы жыры», «Кировну жыры», «Сюрючюнчо жыры», «Колхоз жыры», «Аскерчилени жыры», «Кызыл Октябрь», дагыда аны кибиб башха жырланы сёзлерин жазгъанды.

Ол ноталарын А. Покровский жазып, Москвада жыр жыйымдыгын чыгарганды. 1936 жылда уа «Малкър жырланы» китабын жарашдырганды. Ары Бертни, Будаиланы Азретни «Алтын тау», Теммоланы Хамитни «Темир нарком», Татталаны Ахматын «Мусукаланы Ахматха» деген эм Хаджимурат бла Ленинни юсюнде халкк жырла киргенди.

Гуртуланы Бертни баш темасы Ата журтуна, халкына суймеклик болгъанды. Кыыйн, тынч кюнлеринде да, аны юйюрге ол бийик сезим таркыймагъанды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Эльбрусда-2022

Республиканы юбилейине жоралап

Газетибизни озган номеринде билдиргенбизча, Кыбарты-Малкыарны 100-жыллыгына аталган «Эльбрусдага» Россияни 20 регионундан 100-ден артык адам кытышандыла. Ала политикле, журналистле, спортчула, илмуну келечилери эдиле. Биринчи кере аланы Минги тауга эрлеулерине кюнню халы чырмау болган эди. Болсада бу жумушта кеслерин сынарга суйгенлени экинчи керенен муратларына жетер он-глари болганды.

таба тебирейдиле. Ол кече да табийгат болумла алай алатат тойул эдиле. Аны себепли тауну теппесине да кыуумла битеу жетмегендиле. Биринчеле болуп, Эльбрусну эки башына Гюзойланы Асхат, Алтууланы Аслан, Чеченланы Махти, Негерланы Хусей, Кызыканы Хусейин, Аталаны Зейтун, Кызыланы Мурат, Шабалланы Магомед, Улимбашланы Мухаммат, Бачиланы Зейт, Отарланы Алим, Гержокланы Зейтун, Этчеланы Даниял, Улбашланы Ибрагим эм Кетенчиланы Эрнесе-

россейли эм малкыар халкыни байраклары кетюргендиле.

Аланы ызларындан минген кыуум а Красноярск крайни келечилери эдиле. Ала альпинизм бла кеп жылланы кюрешип келгендиле. Ол себептен Минги тауга чыгыу алага башхаладан тынчырак болганды. Анда кынакыла Кыбарты-Малкыарны байрагыни кетюргендиле. Аланы араларында Краснодар крайни Законла чыгарыуу Кызылыууну депутаты Алексей Кулеш да бар эди.

Иыйк кюн а Азау талада «Эльбрусдага» кытышханланы саугалау этгенди. Аланы хар бири да РФ-ни Альпинизмден федерациясыны президенти Алексей Слотюкно, «Кавказ. РФ» акционери обшествону башчысыны орунбасары Беккаланы Хыйсаны эм КыМР-ни курорт-

ла эм туризм министри Мурат Шогенцуковну кыолларындан «За восхождение на Эльбрус» деген белгиле эм сертификатла алгандыла.

Бу ишке кытышып, кеслерини кючлерин сынаганла кепле бла танышып, шухпукыла тохташдыргандыла. Туризмни Уралда ассоциациясыны келечиси Дарья Заборьева айтаннага кере, ол бери энта да кыайтыр келирге таукелди.

– Бек кепле бла танышып, байламлыкыла тохташдырганма. Бир ийыкы манга азыкы этгенди. Аны себепли, онгум болганлай, арта кыайтыркыма, – дегенди ол.

Кыабарты-Малкыарны 100-жыллыгы бла байламлы кыуандыли жумушладан бу биринчиси эди.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Шабат кюнню кечесинде акцияга кыатышханла инструкторланы бла кыухарычуланы болушпуклары бла Минги тау

са кетюрюлгендиле. Тау эллерибизни бла Нальчикни келечилери 18 эм 4 бөлүмлени кыурай эдиле. Анда жашла биргелерине алган

Айыуу атпамла

Эхтемлендирген спортчула, хунерли тренерле

Тырнауузда, Эльбрус районда саулай да спорт хар заманда да энци жерни алганды. Жараулага шахарчыла кеслери, кыралны жер-жерлеринден вольфрам-магдан ком-

замандан спортну кюч тюрлюлерине бла еднорборстволлага да эс бурлулганды. Хорламла да болгандыла. Юлгюге, боксада Кыартлыкылары Музафар атын айтдыр-

бла «Бахсан» спорт-саулыкандыруу арала ачылганлай, айтылыкы гежефлени санына терк кыошула башлаганды. Рейтинг, халкыла аралы профессионал рингде

доммакы майдалла кытыханды. Лондонда Олимпиада грек-рим тутушууда «доммакыны» Заур Курамагомедов келтиргенди. Хажу-Муратха бла Заурга «Россейни спортуну сыйлы устасы» деген ат берилгенди. Ала экиси да «Ата журтну аллында кыйыны ючюн» орденни майдаллары бла саугалангандыла.

Элбрус районну спорт школларында юйренген 16 спортчу, Европаны, дунияны бла Россейни чемпионатларында хорлап неда призерланы кыауумна кыошулуп, «Спортну халкыла аралы устасы» деген аты алгандыла.

Аккаиланы Хажу-Мурат.

Маккаланы Махти.

Сергей Криваковский.

Локияланы Юрий.

Заур Курамагомедов.

Аслан Губашиев.

бинатда ишлерге келген специалистле да жюрюгендиле. Ал кезиледе спортну оюн тюрлюлерине айныгандыла, бютюнда уа футбол бла волейбол. Стадион ишленгенлей, комбинатны бла шахарны биринчиликлери бардырылып башлагандыла, алаага аслам адам кыатышанды. Кыараучула да суйюн келгендиле. Тырнауузу футболдан командасы озган емюрню 50-чи жылларында да республикалы турнирдеде жетишилми бола турганды. Андан сора бир кесек

ганды, ол КМАССР-ни, РСФСР-ни бла СССР-ни биринчиликлеринде алчы болганды. Анга «Спортну устасы» деген ат да республикада биринчилени санында берилгенди. Классика тутушууда Мирзоланы Хызыр, Байзулланы Юсуп, Ауур атлетикада Ностулану Хажу-Мурат бийик да-ражага жетгендиле. Ауур атлетикада Кыбарты-Малкыарда спортну устасы деген аты алган биринчи тишерыу а Элжорукаланы Олеся болганды. Тырнауузда «Геолог»

сермешледе Доттуланы Ахмат эм кючлюкени кыуумна киргенди. Кенделени боксчу эки версияга кере дунияны континентле аралы чемпиону болганды. Энди жайыла турган каратеде россейли спортчуланы араларында дунияны биринчи «алтыны» Аслан Губашиев алганды. Ауур атлетикада Аккаиланы Хажу-Мурат Европаны бла дунияны чемпиону эм рекордсмени болганды, бир бири ызындан эки Олимпиадада – Афиныледе бла Пекинде – кююш эм

тюрлюсюнден аллай уллу жетишилме бла кыуандырган Элбрусдан баша муниципал район жокуду. Ол а Жапуланы Магомметни башчылыгында ишлеген Физкультура эм спорт комитетни кадрланы жы билгенни хайырынданды. Аны кесинден сора да, Маккаланы Махти, Локияланы Юрий, Байзулланы Магоммет Россейни сыйлы тренеридиле, КыМР-ни физкультура-сыны эм спортну сыйлы ишчилеридиле, бюгюндюкде Санкт-Петербургда жашаган эм спортчуланы хазырлаган Сергей Криваковский да аланы санындады.

Районну спорт школларында 60-дан аслам тренер ишлейди, аланы кэбюсюню бийик квалификациялары барды. Ала юйретген гежефле эм даражаны эришюледе кыарчы спортчуланы хорлайдыла. Районда спорт базаны иги айныгыны айтхылыкы ауур атлетлени, гежефлени, карате-чили, боксчуланы хазырлауга себеплик этеди. Аны олимпиада резервлы спорт школду 2003 эм 2011 жыллада «Россейни иги спорт школу» деген битеукырлар кыуру-эришюде хорлаганды. Анда кытыхан грант ахасына уа спорт залга тренажерла алынгандыла.

Алай бла Эльбрус район спортну айнытыуда бийик кюрумдюле болдура келеди, андан чыктыган спортчула уа республиканы ехтемлигиле деп таукул айтырга болукуду.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Байлампыкыла

Нальчикден Стамбулга – тюзюнклей рейс

Кеп болмай Red Wings авиакомпания Нальчикден Стамбулга тюзюнклей рейс ачханды. Жангы маршрут бла биригюню самолётлары октябрьни ахырына деру учарыкыдыла. Бу жумушну Sukhoi Superjet 100 хауа кемеле хар ийых кюн тамамларыкыдыла.

Аны бла бирге Red Wings авиакомпания алгыракыладан бери Нальчикден Анталияга тюзюнклей рейсини ишлетеди. Самолёт орта эм ийых конгледе уадады. Ол да быйыл октябрьни ахырына деру тамамларыкыды.

уучар заманларын билирге суйген ол шартланы «Нальчик» аэропортну сайтында табарыкыды неда селешип билирге болукуду.

Бир тюрлю соруу болган, сөз ючюн, билетлени багваларын, самолётланы

Ауур атлетика

Майдалланы асламы – элбрусчулада

Тырнауузу В.А. Губанов атлы «Геолог» спорт-саулыкандыруу арасында ауур атлетикадан турнир бардырылганды. Анга республиканы битеу районларындан 2005 жылда тууган кызыла бла жашла кыатышхандыла.

иги эсепле болдыргандыла. Кеслерини ауурлык кыауумларында ала 14 майдал – 11 «алтын» бла 3 «кююш» – кытыхандыла.

Жаш атлетлени Россейни сыйлы тренери Маккаланы Махти юйретеди.

Анатолий ТАЛАЕВ.

Пенсия фонд

Жумушлары бла келгенле кыйналмаз ючюн

Пенсия фонду регионда бөлүмленинде жалчытылынган жумушланы бютюн тынгылы тамамлар муратда аланы ишлерини графиги жарашдырылганды. Инсанла бла тебешуу баш, геюрге эм орта кюнкеде бу сагатлада бардырылады:

– Нальчикде клиент службада 8:00-19:00 сагатда;

– Прохладна районда 8:00-18:00 сагатда;

– Бахсан, Май, Урван, Чегем, Терк, Зольск, Черек, Элбрус эм Лескен районда 9:00 сагатдан 18:00-га деру.

Эм магыяны жумушлары болганла бла тебешуу, алгыдан жазыла турмай, баш кюнден башлап байрым кюнге деру бардырылады. Алай жумушлага была саналадыла:

– ауушханы асырауга социал пособие алыу;

– пенсияга чыктыганла бла ишлеу;

– ЕСИА системада эсепге салыу;

– адамлага социал болушпук этиу

(8-17-жыллык сабийлеге, баладан ауурлукулары болуп, ал кезиледе эсепте турган тишируулага эм сабийлерин жангылай эсдурган аналагы).

Баша жумушла эсепте тюшгенден сора жалчытылынадыла. Аны ючюн фонду сайтында хар адамны энци кабинетинде неда клиент службага телефон бла селешип жазылырга керекди.

Аланы номерлери: Нальчикде: 8 (8662) 72-24-34; Прохладна районда: 8 (86631)73-6-87;

Май районда: 8 (86633) 21-3-62; Урван районда: 8 (86635) 41-8-90; Бахсан шахарда эм Бахсан районда: 8 (86634) 41-3-76;

Чегем районда: 8 (86630) 41-1-03; Терск районда: 8 (86632) 41-2-56; Зольск районда: 8 (86637) 42-8-44; Черек районда: 8 (86636) 41-1-78; Элбрус районда: 8 (86638) 42-9-76; Лескен районда: 8 (86639) 95-3-75.

Эсгертиу

Хатасы артада чыгыар

Адамны ишке ала туруп, иш беруичюлени асламысы, налогланы азыракы телер умутда, айлыкыны «конвертледе» берирге келишедиле. Иш хакыны алай бла алынуу сайлагыан адам артада ол аны кесине тапсыз келлигин аныгырга тийишди.

Алай кезиледе иш беруичюу алынуу аны аны беричюу страховой взносламны толусунлай телемейди, алай эсе уа, ишлеген адамны, Россей Федерацияны Уруну кодексинде жазылганыча, тийишли болушпук алыр ону болмай кыалады. Сөз ючюн,

фонду регион бөлүмю билдиргенге кере, иш хакыны «конвертде» алган ишчи, социал страхование жаны бла ахча болушпук аламаганындан сора да, аны ол халда берген адамча, законга бузуклык этгени ючюн жууапка тартылырга болукуду.

Иш хакыны ол халда теленгенни юслеринден инсанла 8 (8662) 48-00-12; 48-00-44 номерли телефонла бла селешип билдирирге болукудула.

Люба АДИЛОВА хазырлаганды.

УЧРЕДИТЕЛЬЕ: КЫБАРТЫ-МАЛКЫАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРИАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Шеф-редактор ТЕКУЛЛАНЫ Хауа РЕДКОЛЛЕГИЯ: КЫНАКЫЛАНЫ Хасан (баш редактор), ЖАНГУРАЗАЛЫНА Нажабат (баш редактору орунбасары), ТОКЫДУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь), МУСУКАЛАНЫ Сакинат, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМЛАНЫ Зукура, УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА: Редактору приёмышы – 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь – 40-03-24. Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52. РЕДАКЦИЯНЫ БӨЛӨМЛЕРИ: Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68. Экономика – 42-66-73. Кылыгура – 42-66-76. Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18. Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71. Окыучула бла байламлыкыла жюрютоу эм жазылыу – 42-37-94. Энци корреспондент – 42-68-72. Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла да кыагыат журютмейди. Кыол жазмалага рецензия этилмейди эм ала артага кыайтарылмадыла. Газетде басмаланган материалда айтылган аюмла редакцияны оюму бла келишимге болукудула. Аюмла айтылган хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюндөн законна тийишilikте материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Газетни басмагга «КыМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службазы хазыр этгенди. Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Старополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а Газетлени ислерине тапдыруу ючюн КыМР-ни почта связыны федерал Управленисы жууаплыды. Телефонла: 76-01-21 Газетлени розничагы сагыу ючюн КыМР-ни «Роспечать» акционер обшествосу жууаплыды. Телефон: 42-69-34 Газет ийыкыда юч кере чыганды – геюрге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикте кере 19.00 сагатда кыол салынады. 20.00 сагатда кыол салынганды ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГАРГАНЛА: Таппасханланы Аминат – дежурный редактор; Кучукуланы Сафият, Кетенчиланы Зулыфия – жууаплы секретарыны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2-чи бетле), Геляланы Валентина (3,4-чу бетле) – корректорла. Тиражы 1452 экз. Заказ № 1684 Багтасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ: Таппасханланы Аминат – дежурный редактор; Кучукуланы Сафият, Кетенчиланы Зулыфия – жууаплы секретарыны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2-чи бетле), Геляланы Валентина (3,4-чу бетле) – корректорла. 360000, Нальчик шахар, Ленин аглы проспект, 5 электрон почта: elbor_50@mail.ru